

I. ЛЮБОВНИЦАТА НА МЛАДИЯ КНЯЗ

Празнуваше се по руския календар 1860 година.

Повечето от величествените дворци, които се издигаха на бреговете на Нева, бяха притежание на руското царско семейство. Тази нощ те бяха бляскаво осветени. Очарователната светлина на многобройните лампи и свещници се процеждаше през големите прозорци на улицата и се смесваше с кристалната лъскавина на смразения лед на Нева в неопикуема гледка.

От навъсените вечерни облаци, които обвиваха столицата на могъщия цар, непрекъснато валеше сняг, който застла улиците и покривите на грамадните къщи, издигнати от двете страни на главната петербургска улица.

Петербург бе потънал в сняг! Картината бе очарователна; човек неволно се унасяше и я наблюдаваше жадно. Улиците бяха препълнени с хора! Където и да погледнеш – засмени лица и ясни погледи. И най-бедните се бяха пременили и всеки се промъкваше през навалищата, за да отиде час по-скоро в топлата стая, където го очакваше врящият вече самовар. Наредени една след друга в средата на широките улици, шейните се надпреварваха. Ясният глас на малките звънчета и знаменца, окачени на конете, отекваше далеч в хубавата нощ.

В православна Русия всеки нетърпеливо очакваше осъмването на новата година, за да дочака с нея нов живот, нови надежди, нови радости.

Същата нощ, преди камбаната да възвести началото на новата година, от една къща близо до зимния дворец на царя излезе загърнат с дълга наметка човек. Като вдигна нарочно яката на наметката си, този нощен минувач предпазливо се огледа на всички страни и с бързи крачки се запъти към Невския проспект.

Главната улица на руската столица беше препълнена с хора, шейни и кочияши. Човекът с черната зимна наметка се смеси с тълпата и бързо се изгуби от очите на любопитните минувачи.

Той вървеше бързо напред. На честитките за новата година отговаряше само с кимване на глава. Бързаше напред, без да се обръща, докато стигна до прочутия тогава руски базар „Вавилон“.

За минутка той се спря, доближи се до една шейна, която стоеше в средата на затрупаната със сняг улица, сякаш нарочно го очакваше.

Щом съгледа човека с дългото наметало, кочияшът сне учтиво шапка, поклони се и след това подсвирна по обичая, което бе знак, че е готов за тръгване. Кочияшът плесна с камшика и конете тръгнаха в ситен тръс по посока на едно от бедните предградия на богатата руска столица.

Снегът постоянно валеше. Шейната бързо напредваше по снежната улица, докато изведнъж спря пред ниска дървена къща, чиито прозорци бяха затворени с дървени капаци.

Човекът с наметката скочи от шейната и бързо се отправи към малката врата, но тъкмо когато напипа ключалката, пред него се изпречи някаква просякиня, която не бе забелязал досега.

– Бог да те благослови, братко! Извади си кесията и отдели нещичко за бедната жена за Нова година.

Странникът се стресна. Дълбока въздишка се изтръгна от гърдите му, тъй като видя, че стоящата на колене жена е олицетворение на бедността.

Той бързо мушна ръка в джоба на наметката си, извади няколко сребърни монети и ги подаде на просякинята.

Непознатата жена погледна алчно парите, след това блъсна ръката на странника и монетите се разпиляха по снега.

– Сребро? – извика просякинята с глас, пълен с презрение. – Князете даряват злато, а не сребро! Вие не сте кавалер, велики княже Константине!

Странникът побледня. Всяка дума, излязла от устата на просякинята, бе остър нож, който прободеше гърдите му. Той понечи да се втурне след нея, да я задържи и принуди да говори, но тя успя да завие зад ъгъла, преди той да дойде на себе си от изненадата.

„Това не е на добро – помисли младият човек, като гледаше унесено затрупаната със сняг улица. – И тъкмо сега, в навечерието на новата година! Този случай потвърждава моето мрачно предчувствие. Трябва да се постарая Елисавета да не забележи и най-малката сянка по лицето ми. Защо да я натъквавам?“

С тези мисли той се приближи полека до вратата, отвори я и влезе в преддверието, което бе наредено с доста добър вкус.

На един разкошен полилей горяха благоуханни свещи. Пламъчетата им се отразяваха върху тъмните стени и бяха твърде приятни за окото.

По всичко личеше, че странникът добре познава къщата. Без стеснение той хвърли наметката си върху зеления копринен фотьойл и се изправи пред едно огледало, в което се оглеждаше хубавата му мъжка фигура.

Той беше хубав, изящен мъж. Облечен бе с красива униформа на царски офицер от флотата. Бляскавите, скъпоценни златни еполети показваха, че е адмирал от царската флота.

Тъкмо когато сваляше шашката от кръста си, вратата, която водеше към преддверието, се отвори изведнъж и на нея се показа млада жена. Неговото лице светна от неопикуема радост.

– Елисавета! – извика той и протегна ръце. – Моя мила Елисавета! Ти си ме чула да влизам, а аз желяех да те изненадам!

Възхитена и развълнувана, тя се хвърли в прегръдките на този величествен мъж.

– Знаех, че ще дойдеш, Константине – извика весело тя. – Ах, твоята Елисавета щеше да прекара една много тъжна Нова година без теб.

– За мен щеше да бъде още по-тъжна – отвърна младият адмирал и отведе любимата си в една стая, наредена с твърде добър вкус. – Затова и аз напуснах угощението в царските дворци, където царят бе събрал всички членове на семейството. Ах, вярвай, миличка, това не бе така лесна работа, нали знаеш, че от някое време насам следят много внимателно моите стъпки, но някаква висша сила ме привличаше към теб, и да бях знаел, че ще заплатя с главата си, пак щях да дойда при моята мила Елисавета, макар и за малко.

С неопикуема нежност той притегли своята любима към себе си и покри с целувки устните ѝ.

Жената, която младият офицер държеше в своите ръце, бе в разцвета на младостта си.

Лицето ѝ наистина бе поизгубило онази мека и хубава форма; при все това витата ѝ снага имаше приятна гъвкавост, а вратът, гърдите и раменете ѝ – онази закръгленост, които биха били добре оценени от живописците.

Изкусно заплетената ѝ кестенява коса хармонираше с черните ѝ, но ясни очи, а също така и с пурпурночервените ѝ устни.

Със страстен копнеж отговаряше младата жена на всяка целувка на младия офицер.

– Колко щастлива се чувствам, когато ти си при мен – каза тя. – Страхувах се, че няма да дойдеш, и все ми се струваше, че царските стражари ще дойдат и ще ме отведат заедно с детето някъде далеч от този тих кът, където бяхме толкова доволни и щастливи!

– Царски стражари? – повтори младият адмирал. – Бъди спокойна, мила моя. Брат ми, мощният господар на цяла Русия, който с желязната си воля може да съсипе всички народи, който може да създава закони, предизвикващи цели потоци кръв, той, Александър II, не може да унищожи любовта, която свързва нашите сърца, и да ни застави да забравим един за друг.

– Не, мили мой – извика тя, – ние сме свързани със здрави железни вериги. Ела да ти покажа взаимната ни връзка!

Те влязоха в съседната стая, която бе полуосветена от едно кандило. На постелка, окичена с цветя, малко детенце спеше хубав ангелски сън.

Подпряло глава с малките си ръчички, то кротко спеше. Дори се усмихваше насън, сякаш гледаше някоя играчка или коледно дърво.

Младият офицер склочи ръце и възкликна:

– Дете мое, миличкото ми!

– Не го буди – помоли младата жена, – едва успях да го приспя днес. То искаше да бъде будно, когато дойдеш, защото ми каза: „Татко ще ми донесе малко параходче, майко, той ми обеща“.

– Утре сутрин, като се събуди, ще го намери в леглото си – отговори Константин и продължи: – Мила моя, ти не знаеш колко ми е тежко, когато стоя пред леглото на нашето детенце! Заболява ме сърцето, защото се размислям за неговото бъдеще. Бедният ми Владимир, си казвам винаги; той е потомък на царската клонка на Романовите, той е мой син, син на великия княз Константин, но все пак неговото бъдеще е обвито с черна сянка. Но докато съм жив, нито на теб, нито на скъпото ни дете, мила моя, може да се случи нещо лошо. Но ако не се завърна от морето или пък падна в бой за отечеството, тогава какво ще стане с вас? Кой ще ви закриля?

– Отецът, който е на небето, той ще ни пази – отвърна младата жена и набожно погледна към иконата, пред която гореше кандилце. – Нека на него, Константине, се надяваме.

– Ти си ангел, мила Елисавето – каза княз Константин и я отрупа с целувки. – Ти ми го доказа с хилядите жертви, които си направила за мен. Когато се запознах с теб, ти бе най-много глезена. Като дъщеря на барон Пал – най-прочутия рицар и богаташ в Курландия, за мен ти напусна бащината си къща. Заради мен ти презря цялото си бъдеще и сложи в ръцете ми моминската си чест. Ти стана любовница на един княз. Не, мила ми Елисавето, не се черви, не трябва да се срамуваш. Пред Бога ти си моя жена, при все че пред света не можеш да се покажеш като такава.

Очите на Елисавета се напълниха със сълзи.

– Както и да е, Константине – каза тя, – аз много пъти съм се молила на Бога да направи някакво чудо и да измени нашите отношения. Сега не съм нищо повече от една държанка, която не смее да погледне някоя честна жена, пък била тя и най-бедната гражданка. Как щях да се радвам, как щях да бъда щастлива, ако можех да се нарека твоя законна съпруга, ако моето дете, моят Владимир, можеше да носи името на баща си...

Гласът на Елисавета се задави от сълзи. Великият княз погледна жадно към постелката на детето си; в гърдите му кипяха страстни чувства.

– Това не може да бъде – мълвеше той, – от това нищо няма да излезе.

– Нима сърцето на брат ти, царя на велика Русия, не може да се трогне? – извика младата жена. – Той навярно не би ме пропъдил, ако с препълнени от сълзи очи отида при него и го помоля за нас и детето ни.

– Недей, какво мислиш да правиш! – извика уплашено князът. – Александър е добър, има милостиво сърце, но аз предвиждам, че той не би могъл да измени каквото и да било. Законите на Романовия род са неизменни и строги. Нима ти не си доволна от моята любов към теб? Елисавета, нима ти не намираш в нея залог за всичко, от което си се отказала?

– Твоята любов? – попита младата жена, изтривайки пътешките на капналите сълзи. – Да, ако нямах твоята любов и това дете, какво щеше да стане с мен? Нали ти, Константине, ще ме обичаш всякога? Каж ми, да го чуя от твоите уста. Искам да чуя, че любовта и верността ти ще са до гроб.

– Отвъд гроба – извика князът. – В това ти се заклевам, Елисавета, тук, над главата на нашето дете.

– Майко, майко! – извика в същия миг малкият Владимир, който сепнато се пробуди. Елисавета изплашено поглеждаше ту детето, ту любимия си.

– Какво е това? – шепнеше тя. – Лош знак! Владимир ме повика на помощ в същата минута, когато ти ми се заклеваш! Константине, така ми е студено на сърцето и нещо ме мъчи! Боже, пази и закрилай нашата свята любов!

При тези думи на младата жена прозвучаха гръмки звуци, възвестяващи на хората в дворци и колиби, че е настъпила новата година.

В тази минута милиони горещи молитви се отправяха към небето, милиони надежди оживяваха в гърдите на набожните хора. Те бяха така силни, че едва ли човешките гърди бяха в състояние да ги задържат.

Великият княз Константин се сбогуваше с любимата си.

– Трябва да отида в царския дворец, защото отсъствието ми може да предизвика съмнение. Сбогом, мила Елисавето, а утре, ако даде Бог, пак ще се видим!

Още веднъж той страстно я притисна до сърцето си, впи устни в хубавата ѝ румена уста; после хвърли пълен с нежност поглед към спящото дете и бързо излезе от къщата, в която със страх бе крил щастието си от света.